

ศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มปราสาทตาเมือน-ตาควาย พนมดงรัก
ประเทศไทย: ต้นแบบแนวคิด เพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน

Designing a Tourist Information Center for the Ta Muen - Ta Khwai Prasat Group,
Phanom Dong Rak, Thailand: A conceptual Model for Sustainable Historical Tourism

วันชัย แก้วไทรสุน

อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Wanchai Kaewsaisoon

Doctor of Fine and Applied Arts Bangkokthonburi University, Thailand

Email: visa6696@gmail.com

รับบทความ: 10 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ 8 พฤศจิกายน 2568; ตอรับบทความ: 24 พฤศจิกายน 2568

Received: August 10, 2025; Revised: November 8, 2025; Accepted: November 24, 2025

บทคัดย่อ

บทความเชิงแนวคิดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบจำลอง “ศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยว สำหรับกลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย ในอำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์” เพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน โดยใช้การทบทวนวรรณกรรมและการสังเคราะห์ กรณีศึกษาศูนย์นักท่องเที่ยวในบริบทไทยและต่างประเทศ ข้อเสนอประกอบด้วย 1) โครงสร้างกำกับดูแลแบบพหุภาคีในการรับผิดชอบ เช่น กรมศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อำเภอพนมดงรัก หรือหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล 2) เกณฑ์เลือกตำแหน่งที่ตั้ง ที่ให้น้ำหนักการเข้าถึงและความปลอดภัยของแนวชายแดน ตำแหน่งของศูนย์ข้อมูลอยู่ในพื้นที่พนมดงรัก ควรตั้งให้อยู่ใกล้กับกลุ่มปราสาทตาเมือน ซึ่งปัจจุบันมีเส้นทางสัญจรที่สะดวกกว่า อีกทั้งพื้นที่ปราสาทตาเมือนเป็นกลุ่มปราสาทที่มีจำนวนปราสาทมากกว่าปราสาทตาควาย ซึ่งตั้งอยู่โดดเดี่ยวจำนวนหลังเดียว 3) เนื้อหาและคุณค่าในศูนย์ข้อมูลจะต้องมีองค์ประกอบที่เรียงความสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลประวัติศาสตร์ของพื้นที่ศึกษาตั้งแต่เริ่มมีการสร้างปราสาทเกิดขึ้น ข้อมูลการดูแลรักษาพื้นที่ทางฝ่ายทหารที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ข้อมูลการอนุรักษ์ปราสาท การบูรณะซ่อมแซม ข้อมูลทางศิลปะ ข้อมูลเหล่านี้ควรนำเสนอทั้งภาพ 2 มิติและ 3 มิติ ภาพเสมือนจริง โดยข้อมูลเกี่ยวกับภาพเสมือนจริงนี้ อาจเป็นการแก้ปัญหาความปลอดภัยในการเข้าพื้นที่จริงบางพื้นที่บางครั้ง บางเวลาอาจเกิดปัญหากับประเทศเพื่อนบ้าน 4) การจัดการสถานที่บริการให้กับนักท่องเที่ยว อันก่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม ความพึงพอใจ ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ประชาชนในชาติมีส่วนร่วมและสามารถประเมินซ้ำได้อย่างเป็นวัฏจักรทั้งนี้แบบจำลองสามารถประยุกต์สู่แหล่งมรดกชายแดนอื่นได้

คำสำคัญ : ศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยว; กลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย; อำเภอพนมดงรัก; การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์; ความยั่งยืน

Abstract

This conceptual paper aims to develop a model. “Designing a Tourist Information Center for the Ta Muen - Ta Khwai Prasat Group, Phanom Dong Rak, Thailand: A conceptual Model for Sustainable Historical Tourism.” Using literature review and synthesis. Case studies

of tourist centers in Thai and international contexts Offer includes 1) Multilateral governance structure for accountability such as the Fine Arts Department Tourism Authority of Thailand Phanom Dong Rak District or Subdistrict Administrative Organization agencies 2) Criteria for choosing a location That gives weight to the accessibility and security of the border. The location of the data center is in the Phanom Dong Rak area. Should be located near the Prasat Ta Muen group. Currently there are more convenient travel routes. In addition, the area of Prasat Ta Muen is a group of castles with more castles than Prasat Ta Khwai, which is located alone. 3) The content and value of the information center must include important elements, including historical information of the study area since the beginning of the castle's construction, Information on maintenance of military areas involved in the area, Castle conservation information restoration, artistic information. This information should present both 2D and 3D virtual images. By information about this virtual image, it may solve the problem of insecurity in entering certain real areas sometimes. Sometimes there may be problems with neighboring countries. 4. Management of service locations for tourists which creates knowledge Understanding the value of cultural heritage, satisfaction, and a better economic community The people of the nation are involved and can re-evaluate on a cyclical basis. The model can be applied to other border heritage sites.

Keywords: Tourist Information Center; Prasat Ta Muen and Prasat Ta Khwai Group; Phanom Dong Rak District; Historical Tourism; Sustainable Tourism

บทนำ

พื้นที่กลุ่มปราสาทตาเมือนซึ่งประกอบไปด้วย ปราสาทตาเมือน ปราสาทตาเมือนโต๊ด ปราสาทตาเมือนธม ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลตาเมียง และปราสาทตาควายตั้งในพื้นที่ตำบลบักได ทั้งหมดอยู่ในเขตปกครองของอำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ สภาพปัจจุบันยังไม่มีศูนย์ข้อมูลที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของปราสาทแต่ละแห่ง ไม่มีการนำเสนอข้อมูลรูปแบบทางศิลปะของปราสาท ความสำคัญของปราสาท และประวัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่มีการอนุรักษ์บูรณะปราสาท ประกอบกับตั้งแต่เริ่มมีการขึ้นทะเบียนโบราณสถานแห่งชาติ ตั้งแต่วันที่ 8 มีนาคม ปีพ.ศ. 2478 (กองโบราณคดี กรมศิลปากร, 2538) ที่ผ่าน มา เป็นช่วงเวลาที่เริ่มต้นมีการจัดการในมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น จวบถึงเดือนมิถุนายน ปีพ.ศ. 2568 เป็นต้นมา มีนักท่องเที่ยวเข้ามาชมปราสาทกลุ่มตาเมือนและปราสาทตาควาย เป็นจำนวนมากด้วยกรณีเกิด ปัญหาเส้นเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจากเหตุการณ์ปัญหาเส้นเขตแดนเป็นจำนวนมาก ทำให้การเดินทางสัญจรติดขัด จากการสังเกตในการลงพื้นที่ของผู้เขียนพบว่า ปัญหาการรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยวอาจมีการรับรู้ทางข่าวสาร ในระบบออนไลน์ทางเครื่องมือสื่อสารส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้น ข้อมูลดังกล่าวอาจยังไม่ครบถ้วนกระจ่างชัด หรือตอบโจทย์ความต้องการข้อมูลของนักท่องเที่ยวที่ไม่เพียงพอ ค้นหาไม่พบ ต้องใช้เวลาสืบค้นนาน นอกจากนั้นโบราณวัตถุที่พบในกลุ่มปราสาท มีการจัดแสดงในพื้นที่ห่างไกลจากกัน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาจไม่ทราบว่ามีโบราณวัตถุที่พบในการเก็บรักษาไว้อยู่ บางชิ้นยัง

อยู่ต่างประเทศ ถ้านักท่องเที่ยวต้องการทราบข้อมูลของทางราชการอาจต้องเดินทางเข้าตัวจังหวัด เพื่อเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์แห่งชาติสุรินทร์ ซึ่งมีเอกสารข้อมูลของกลุ่มปราสาทที่พิมพ์แจกเผยแพร่เป็นเอกสาร โบรชัวร์ (สำนักศิลปากรที่ 12 นครราชสีมา) นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ศึกษาของกลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย ปัจจุบันเกิดผลกระทบหลาย ๆ อย่างตามมา อาทิเช่น นักท่องเที่ยวเสียเวลากับการสัญจรในการขับรถเข้ามาท่องเที่ยว การสัญจรติดขัด ไม่มีที่จอดรถ ไม่ทราบถึงแนวทางการจอดรถ เมื่อจอดรถแล้วส่งผลบดบังทัศนียภาพของโบราณสถาน ไม่ทราบถึงระเบียบในการเข้าชม จุดพักรถ จุดให้บริการต่าง ๆ รวมทั้งห้องน้ำ ร้านค้า รวมไปถึงร้านจำหน่ายอาหาร และที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาของประเทศเพื่อนบ้านที่ทำให้เกิดการปิดแหล่งพื้นที่ศึกษาตั้งแต่ วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 เป็นต้นมา จากนั้นทำให้ประเทศไทยมีการสูญเสียทหารกล้าในการรักษาพื้นที่ศึกษา ปัญหาทั้งหลายเหล่านี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะต้องรวบรวมข้อมูลไว้ในศูนย์ข้อมูล เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็นภาพทราบข้อมูล อันเป็นพื้นฐานต่อการรักษาโบราณสถานในแผ่นดินประเทศไทยไว้ ดังนั้นปัญหาดังกล่าวจะแก้ไขได้เบื้องต้น การเพิ่มเติมผลการวิจัยหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงผลงานวิจัยสนับสนุนการมีศูนย์ข้อมูลสำหรับบริการนักท่องเที่ยวได้ ภายในศูนย์ประกอบไปด้วย ด้านวิชาการ ด้านสาธารณูปโภค และด้านสาธารณูปการ มีการวางแผนจัดทำศูนย์ข้อมูลในระหว่างที่ปิดพื้นที่ข้อมูลด้านการเกี่ยวกับการต่อสู้อุบัติการณ์พื้นที่การเสียดสของทหารกล้า และเมื่อเหตุการณ์ในพื้นที่ศึกษาสงบลง มีการเปิดพื้นที่ท่องเที่ยวแล้ว ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์มากขึ้น ทั้งองค์ความรู้ทางวิชาการ การเสียดสของทหารกล้า ส่งผลให้นักท่องเที่ยวทั่วไป นักเรียนเยาวชน ประชาชนในพื้นที่ มีความตระหนักหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ชุมชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมและมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น เกิดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีคุณภาพ เป็นตัวอย่างให้กับการท่องเที่ยวแหล่งพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ชายแดน

แผนภาพที่ 1 แสดงปัญหาการเดินทางเข้าชม
กลุ่มปราสาทตาเมือน

ที่มา : ผู้เขียนถ่ายเมื่อ 10 ก.ค. 2568

แผนภาพที่ 2 โบรชัวร์แนะนำกลุ่มปราสาทตาเมือน

ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 12 นครราชสีมา

บททวนวรรณกรรม

1. ศูนย์ข้อมูล / ศูนย์บริการข้อมูล / ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

แนวความคิดเกี่ยวกับศูนย์ข้อมูล หรือศูนย์บริการข้อมูล หรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหรือศูนย์นักท่องเที่ยวหรือศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ศูนย์ดังกล่าวเป็นสถานที่ทางกายภาพที่ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ตัวอย่างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor Center) ของอุทยานแห่งชาติ เป็นจุดให้บริการนักท่องเที่ยว เมื่อไปถึงอุทยานแห่งชาติ นักท่องเที่ยวควรเข้าไปในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งภายในจะมีการจัดแสดงนิทรรศการ

หรือเรื่องราวที่น่าสนใจของอุทยานแห่งชาติ เพื่อเป็นความรู้ก่อนเดินทางท่องเที่ยวยังจุดต่างๆ ซึ่งที่นี่ยังจะเป็นจุดบริการด้านข้อมูล การติดต่อเรื่องบ้านพัก เต้นท์ สถานที่กางเต็นท์หรือจะติดต่อเจ้าหน้าที่นำทางในการเดินป่า หรือเรื่องอื่น ๆ ล้วนจะต้องประสานงาน ณ จุดนี้ ดังนั้นจึงบอกได้ว่าศูนย์บริการนักท่องเที่ยว คือหนึ่งในหัวใจหลักของการให้บริการด้านข้อมูล (สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2019)

ศูนย์ข้อมูลในความรับผิดชอบของกรมศิลปากร ซึ่งจะจัดตั้งไว้ในพื้นที่ประวัติศาสตร์ ส่วนศูนย์ข้อมูลที่ขึ้นตรงต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่จะจัดตั้งอยู่ในพื้นที่ตัวจังหวัดนั้น ๆ ทั้งนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์นำเสนอแนวคิด ดังนี้

1.1 รูปแบบของศูนย์ข้อมูลที่อยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร ที่จัดสร้างตั้งอยู่ในพื้นที่ประวัติศาสตร์ เช่น ศูนย์บริการข้อมูลอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ใช้ชื่อว่า “ศูนย์ข้อมูลการอนุรักษ์นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” โดยในศูนย์แห่งนี้จัดเป็นแหล่งเรียนรู้และให้บริการทางวิชาการด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน ในศูนย์ข้อมูลมีการจัดแสดงนิทรรศการ 5 ส่วน ได้แก่ เรื่องมรดกโลก, ประวัติการอนุรักษ์โบราณสถาน, นครประวัติศาสตร์กับการอนุรักษ์และพัฒนา, งานอนุรักษ์ประเภทต่างๆ และนครประวัติศาสตร์กับการพัฒนาในอนาคต โดยใช้เทคโนโลยีและรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย ศูนย์ข้อมูลตั้งอยู่ในบริเวณสำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (กลุ่มเผยแพร่กรมศิลปากร, 2562) โดยจากการสำรวจพื้นที่ของผู้เขียน ข้อมูลที่จัดแสดงเน้นเนื้อหาทางวิชาการมีภาพถ่าย การจำลองภาพ 3 มิติ การนำเสนอที่น่าสนใจ พื้นที่จัดแสดงในอาคารชั้นเดียวภายในพื้นที่จัดแสดงบริการเครื่องปรับอากาศเย็นสบาย แต่ศูนย์ข้อมูลตั้งอยู่ในบริเวณสำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ซึ่งอาคารสำนักงานคับแคบ ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าชมศูนย์ได้ยาก ยังมีการประชาสัมพันธ์น้อยแล้ว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไม่ทราบว่ามีศูนย์อยู่ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์

1.2 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นอาคารทรงไทยสถาปัตยกรรมแบบสุโขทัย อยู่ใกล้วัดพระพายหลวง ภายในอาคารเป็นศูนย์ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย รวมทั้งจัดแสดงแบบจำลองของโบราณสถานต่าง ๆ ในเขตเมืองเก่าสุโขทัย นักท่องเที่ยวควรเริ่มต้นชมอุทยานฯ จากจุดนี้เพื่อจะได้เห็นภาพรวมของสุโขทัยในอดีต (อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย, 2561) การใช้ชื่อว่า “ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย” สังกัดกรมศิลปากร ความแตกต่างของศูนย์ทั้งสองแห่งที่กล่าวมา ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จะเข้าถึงกับนักท่องเที่ยวได้ดีกว่า ไม่ได้เน้นข้อมูลทางวิชาการอย่างเดียว มีการบริการนำเสนอสเส้นทางท่องเที่ยวของสุโขทัยได้มากกว่าศูนย์ข้อมูลที่พระนครศรีอยุธยา จากการสำรวจตำแหน่งที่ตั้งของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นอาคารที่ตั้งห่างออกไปจากทางเข้าอุทยานหลัก ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากกรุงเทพมหานคร หรือมาตามเส้นทางจังหวัดกำแพงเพชร จะพลาดโอกาสเข้าชมศูนย์นี้ โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเข้าประตูหลักด้านหน้าเพื่อเข้าอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเป็นส่วนใหญ่

1.3 รูปแบบของศูนย์ข้อมูลในความดูแลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ใช้ชื่อว่า “ศูนย์ท่องเที่ยวอยุธยา” อยู่บริเวณอาคารศาลากลางจังหวัดหลังเก่าชั้นล่าง ด้านหน้าปีกขวา เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ชื่นชม จัดเป็น “หอนิทรรศการประวัติศาสตร์อยุธยา” จัดแสดงเรื่องเกี่ยวกับวัดต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประเพณีต่าง ๆ อยุธยา มรดกโลก ท่องเที่ยวเมืองอยุธยา ศิลปกรรมแห่งอาณาจักรอยุธยา วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น (ข้อมูลท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2551) ในพื้นที่ศูนย์อยุธยา มีการจัดบริเวณพื้นที่จอดรถ ห้องน้ำ บริการให้กับนักท่องเที่ยว

การเข้าชมในศูนย์ท่องเที่ยวไม่เก็บค่าใช้จ่ายในการเข้าชมนิทรรศการ ศูนย์ท่องเที่ยวมีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่ใช้อาคารศาลากลางเก่าจัดตั้งเป็นศูนย์ ให้ความสำคัญกับการที่มีอุทยานประวัติศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก มีความเหมาะสมกับตำแหน่งที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาจากภาคเหนือ หรือมาจากกรุงเทพมหานคร ที่มาตามถนนสายเอเชีย ซึ่งนักท่องเที่ยวจะถึงศูนย์อยู่ชุกก่อนการเข้าชมวัดที่สำคัญต้น ๆ ก่อน

นอกจากนี้ศูนย์ข้อมูลของกรมศิลปากร จะจัดตั้งไว้อยู่ในพื้นที่ประวัติศาสตร์เป็นหลักตามที่ยกตัวอย่าง และยังมีตัวอย่างจัดตั้งตามอุทยานประวัติศาสตร์โดยทั่วไป เช่นอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง (ปัจจุบันยังปิดซ่อมอยู่จากผลจากภัยธรรมชาติ) ศูนย์บริการข้อมูลสตีกกักรม ศูนย์บริการข้อมูลปราสาทเมืองต่ำ ศูนย์ข้อมูลอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร เป็นต้น ส่วนศูนย์ท่องเที่ยวในความดูแลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยส่วนใหญ่จะจัดตั้งอยู่ในตัวจังหวัด เช่นศูนย์ท่องเที่ยวอยุธยา ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเชียงใหม่ จัดตั้งอยู่ในสำนักงานการท่องเที่ยว และในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวมีการจัดศูนย์บริการตามแหล่งท่องเที่ยว ตามสนามบิน เป็นต้น การมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจะเป็นเครื่องมือในการสร้างการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชม (Micaela Pacheco, 2018) เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน

1.4 ศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ในที่นี้ผู้เขียนได้สำรวจศูนย์ข้อมูลใน หมี่เซิน หุบเขาอันศักดิ์สิทธิ์ เมืองดานัง สาธารณรัฐเวียดนาม โดยศูนย์ข้อมูลจะต้องอยู่ทางเข้าอุทยานประวัติศาสตร์ภายในจัดแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ โดยมีโบราณวัตถุของพื้นที่ร่วมจัดแสดง การบริการสาธารณูปโภค เนื่องจากหมี่เซินได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก จึงมีส่วนบริการไว้พร้อม ส่วนศูนย์บริการข้อมูลถ้ำทวนหวง สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภาพจิตรกรรม และประติมากรรมเขียนสี ทางทางจึงไม่อนุญาตให้ถ่ายภาพ จึงมีการสร้างภาพ 3 มิติ การจำลองเหมือนจริงให้นักท่องเที่ยวชม และการสร้างภาพเสมือนจริงที่ผู้ชมไม่สามารถชมของจริงได้ชัดเจน โดยจัดสร้างเป็นห้องภาพยนตร์โดยเฉพาะ แต่ก็ไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวถ่ายภาพ

2. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) คือการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพื่อศึกษาเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอดีต โดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์และการรักษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีนักวิชาการเสนอแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญดังนี้

Goeldner, C., & Ritchie, B (2009) ให้ความหมายท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หมายถึงการท่องเที่ยวเพื่อการเที่ยวชมที่เน้นการศึกษาความเจริญรุ่งเรืองในอดีตเช่น กรุงโรม อียิปต์และกรีซ รวมถึงอนุสาวรีย์หรือการเยี่ยมชมโบสถ์และวิหาร

ราณี อธิชัยกุล (2557) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จัดให้อยู่ในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยแบ่งตามความสนใจของนักท่องเที่ยวได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยววัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยววิถีชีวิตความเป็นอยู่ในชนบท และการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาหรือการเรียนรู้วัฒนธรรม โดยให้ความหมายการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ว่า เป็นการเดินทางไปยังแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์มีจำนวนมาก เช่นอุทยานประวัติศาสตร์ แหล่งประวัติศาสตร์ ปราสาทพระราชวัง อนุสรณ์สถาน ศาลวีรชน ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

การท่องเที่ยวชมกลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย จึงจัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งจะเป็นการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ของสถาปัตยกรรม ศิลปะขอม หรือศิลปะเขมรโบราณในประเทศไทย (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539) และในเหตุการณ์เรื่องเส้นเขตแดนเป็นเรื่องที่นักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนกับพื้นที่อื่น ๆ ด้วยเพราะมีลักษณะพิเศษที่ตัวปราสาทนั้นอยู่ในพื้นที่ใกล้ชายแดน บางครั้งยังมีปัญหาเรื่องเขตชายแดนอยู่ ซึ่งผู้เขียนมีแนวคิดไว้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ยังจะต้องมีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนข้อมูลบริการให้กับนักท่องเที่ยว ก่อนที่จะเข้าชมในพื้นที่ประวัติศาสตร์ ที่จะบริการให้นักท่องเที่ยวได้รับความปลอดภัย ได้รับความรู้ มีความสุขในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

3. กลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย เป็นอาคารสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ที่เป็นหัวใจหลักในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังนั้นประเด็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ รูปแบบทางศิลปกรรม ที่จะต้องนำจัดบริการให้นักท่องเที่ยวรับทราบ โดยผู้เขียนขอนำข้อมูลมาเป็นตัวอย่างโดยสังเขปดังนี้

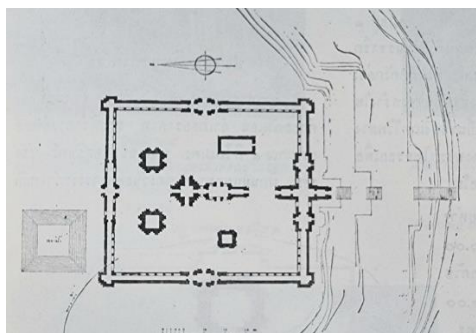
3.1 กลุ่มปราสาทตาเมือน ประกอบไปด้วยปราสาทตาเมือนธม ปราสาทตาเมือนโต๊ดและปราสาทตาเมือน รวม 3 แห่ง ตั้งอยู่ห่างกันเป็นระยะ

3.1.1 ปราสาทตาเมือนธมตั้งอยู่ใกล้ชายแดนมากที่สุด มีหลักฐานแสดงถึงความเก่าแก่มากที่สุด โดยพบข้อความจารึกตาเมือนธม 1 เขียนอยู่บนพื้นหินธรรมชาติที่ลานปราสาทด้วยอักษร ปัลลวะ ภาษาสันสกฤต ที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 (กองแก้ว วีระประจักษ์, 2551) เนื้อความระบุถึงความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์และการบูชาองค์พระศิวะ และมีจารึกที่มีการใช้พื้นที่แห่งนี้ต่อเนื่องมา พบหลักฐานในจารึกตาเมือน 9 ในรัชกาลของพระเจ้าชัยวรมันที่ 3 (พ.ศ. 1393 – 1420) ข้อความเป็นการชี้แจงที่ดินของศาสนสถานตามทิศต่างๆ (เชอเม แก้วคล้าย, 2542) เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการใช้สอยพื้นที่ปราสาทตาเมือนธมเรื่อยมา

แผนภาพที่ 3 ภาพสำเนาจารึกตาเมือนธม 1 กล่าวถึงการใช้พื้นที่
ที่มา : ศูนย์มนุษยวิทยสิรินธร (องค์การมหาชน). 2550

รูปแบบทางศิลปกรรม ตัวปราสาทมีรูปแบบศิลปะขอมสมัยบาปวน ซึ่งก็เป็นหลักฐานของการใช้พื้นที่ปราสาทในช่วงสมัยนี้ ประกอบกับมีการพบหลักฐานประติมากรรมที่มีรูปแบบศิลปะขอมสมัยนครวัด มีการสร้างปราสาทตาเมือนโต๊ด ปราสาทตาเมือน สนับสนุนให้มีความสำคัญพื้นที่แห่งนี้อีกด้วย วัสดุใช้หินทราย ในการก่อสร้าง สร้างบนพื้นของภูเขาโดยการปรับพื้นที่เพื่อการสร้าง มีบันไดขึ้นทางทิศใต้ ปราสาทมีระเบียงคดล้อมรอบ ภายในระเบียงคดมีปราสาทประธานและปราสาทผ่านการบูรณะโดยหน่วยศิลปากรที่ 10 นครราชสีมาแล้ว

แผนภาพที่ 4 แผนผังปราสาทตาเมือนธม

ที่มา : รายงานการสำรวจจุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาค 2 พ.ศ. 2503-2504, หน้า 21

แผนภาพที่ 5 ปราสาทตาเมือนธม

ที่มา : ผู้เขียนถ่ายเมื่อ 10 ก.ค. 2568

โบราณวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุรินทร์ เป็นโบราณวัตถุที่พบที่ปราสาทตาเมือนธม ตัวอย่างได้แก่ จารึกปราสาทตาเมือนธม ประติมากรรมรูปบุคคล พระพิฆเนศวร ประติมากรรมรูปสิงห์ ท่อโสมสูตร อายุช่วงสมัยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงศิลปะขอมสมัยบาปวน -นครวัด (ราวปลายพุทธศตวรรษที่ 16 - ต้นพุทธศตวรรษที่ 17) ตัวอย่างเช่น จารึกตาเมือนธมหลักที่ ท่อโสมสูตร รูปพระพิฆเนศวร รูปสิงห์ ส่วนประติมากรรมรูปบุคคล จัดอยู่ในช่วงสมัยพุทธศตวรรษที่ 17 ศิลปะขอมนครวัด

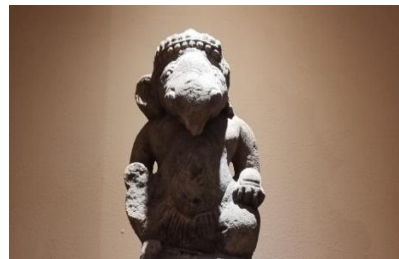
แผนภาพที่ 6 จารึกตาเมือนธม 5

ที่มา : ผู้เขียนถ่าย
เมื่อ 11 ก.ค. 2568

แผนภาพที่ 7 ท่อโสมสูตร

ที่มา : ผู้เขียนถ่าย
เมื่อ 11 ก.ค. 2568

ภาพที่ 8 พระพิฆเนศวร ศิลปะขอม
สมัยบาปวน -นครวัด

ที่มา : ผู้เขียนถ่าย
เมื่อ 11 ก.ค. 2568

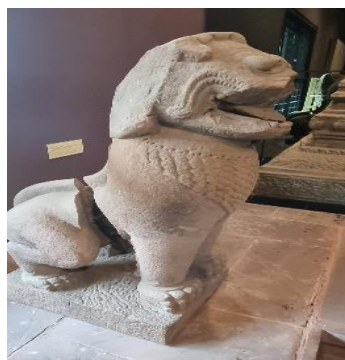

แผนภาพที่ 9 รูปบุรุษ

ศิลปะสมัยนครวัด

ที่มา : ผู้เขียนถ่าย

เมื่อ 11 ก.ค. 2568

แผนภาพที่ 10 ประติมากรรมรูป

สิงห์ ศิลปะขอมบาปวน-นครวัด

ที่มา : ผู้เขียนถ่าย

เมื่อ 11 ก.ค. 2568

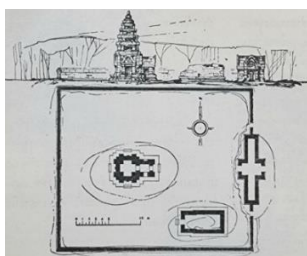
แผนภาพที่ 11 ชิ้นส่วนใบหน้า

บุรุษ สำริด

ที่มา : ผู้เขียนถ่าย

เมื่อ 11 ก.ค. 2568

3.1.2 ปราสาทตาเมือนโต๊ดเป็นอโรคยาศาลคือ โรงพยาบาล ตามหลักฐานในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 พบจารึกที่ปราสาทพระขรรค์ กล่าวถึงพระองค์โปรดให้สร้าง อโรคยาศาลา 102 แห่ง รูปแบบทางศิลปกรรม เป็นปราสาทที่ก่อด้วยศิลาแลง มีกำแพงล้อมรอบ มีสระน้ำอยู่ทางทิศเหนือ ตัวปราสาทหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ภายในยังมีบรรณาลัยอาคารเก็บคัมภีร์ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้

แผนภาพที่ 12 แผนผังปราสาทตาเมือนโต๊ด

ที่มา : รายงานการสำรวจชุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาค 2 พ.ศ. 2503-2504

แผนภาพที่ 13 ปราสาทตาเมือนโต๊ด

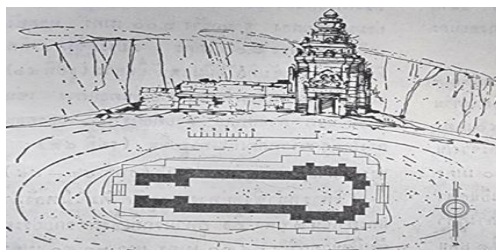
ที่มา: ผู้เขียนถ่ายเมื่อ 10 ก.ค. 2568

3.1.3 ปราสาทตาเมือนนี้มีอีกชื่อหนึ่งเรียกว่า ปราสาทบายกริม หรือ นิมานกรรม ที่สร้างด้วยศิลาแลง ชาวสุรินทร์เรียกว่า หมอบายกริม หมายถึงหินข้าวตาก แต่ในจารึกเรียกว่า อักคิศาตา (บุญเรือง คัชมาย์, 2551)

ปราสาทตาเมือนเป็นที่พักคนเดินทาง เรียกว่า “อักคิศาตา” หรือเรือนมีไฟ มีหลักฐานในจารึก K 116 กล่าวถึงพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โปรดให้สร้างอักคิศาตา 121 แห่งจากเมืองพระนคร (นครธม) ไปยังจามปา และไปยังเมืองพิมาย (วิมายะปุระ) โดยกลุ่มปราสาทตาเมือนเป็นเส้นทางสู่ปราสาทพิมาย

รูปแบบทางศิลปกรรม เป็นอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้าหันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีการเจาะช่องประตูและหน้าต่าง ประตูทางเข้าทิศตะวันออกและทิศตะวันตก หน้าต่างเจาะช่องที่ผนังทิศใต้ 5 ช่อง วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นศิลาแลง ส่วนที่เป็นเสาประดับกรอบประตู เสากรอบประตู ทับหลัง และกรอบหน้าต่างเป็นหินทราย ส่วนที่อยู่ภายในด้านในสุดของทิศตะวันออก พบร่องรอยฐานสำหรับตั้งพินก่อไฟ เรียกเป็นภาษาเขมรว่า “ตัมเพือน” สันนิษฐานว่าเป็นพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่เฝ้ารักษาก่อไฟไว้บริการประชาชนตลอดเวลา ตามจารึกปราสาทตาพรหม (บุญเรือง คัมภายี, 2551)

ที่ปราสาทตาเมือนไม่พบรูปเคารพ ส่วนองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม มีทับหลังด้านทิศตะวันออกของประตูทางเข้า จำหลักเป็นรูปพระพุทธรูป ในท่าปางสมาธิประทับนั่งบนราหูมีกรวยพวงอุบะมือจับท่อนพวงมาลัย หันหน้าออกไปสองข้าง เสาประดับตกแต่งเหลี่ยมทางทิศตะวันออกยังมีลวดลายจำหลักปรากฏอยู่ เสาซ้ายมือลายอยู่ช่วงล่างของเสา ส่วนเสาขวามือ ลายอยู่ช่วงบนของเสา เป็นลายช่วงสมัยศิลปะบายน

แผนภาพที่ 14 แผนผังปราสาทตาเมือนโต๊ด

ที่มา : รายงานการสำรวจชุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาค 2 พ.ศ. 2503-2504

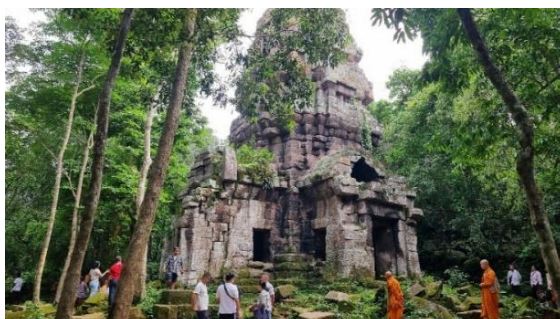
แผนภาพที่ 15 ปราสาทตาเมือน แผนภาพที่ 16 ทับหลังทิศตะวันออกของปราสาทตาเมือน

ที่มา : ผู้เขียนถ่ายเมื่อ 10 ก.ค. 2568

ที่มา : ผู้เขียนถ่ายเมื่อ 10 ก.ค. 2568

3.2 ปราสาทตาควายเป็นปราสาทจตุรมุข มีทางเข้าทั้ง 4 ด้าน मुखประธานหันหน้าไปทางทิศตะวันออก รูปแบบทางศิลปกรรมจัดอยู่ในช่วงสมัยศิลปะสมัยนครวัด-บายน (พุทธศตวรรษที่ 17-18) วัสดุสร้างด้วยหินทรายบนภูเขา ภายในมีร่องรอยของการประดิษฐานศิวลึงค์จากหินทรายธรรมชาติ ปราสาทตาควายเป็นปราสาทที่ยังสร้างไม่เสร็จ โดยเฉพาะการสลักลวดลายตามปราสาท ทำให้ตัวปราสาทไม่ถูกทำลาย

โดยฝีมือมนุษย์ ปราสาทที่ถูกทำลายโดยฝีมือมนุษย์มักจะนำชิ้นส่วนที่มีการแกะสลักลายออกไปจึงทำให้ปราสาทพังทลายลงได้

แผนภาพที่ 17 ปราสาทตาควาย
ที่มา : ผู้เขียนถ่ายเมื่อ 10 ก.ค. 2568

4. อำเภอพนมดงรัก

อำเภอพนมดงรัก เดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอกาบเชิง ทางราชการได้แบ่งพื้นที่การปกครองออกมาตั้งเป็นกิ่งอำเภอพนมดงรัก ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ปีเดียวกัน และต่อมาเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นอำเภอพนมดงรัก โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน ปีเดียวกัน สำหรับที่มาของชื่อ “พนมดงรัก” มาจากเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งเป็นพรมแดนธรรมชาติกั้นระหว่างไทยกับกัมพูชาและลาว โดยคำว่า “พนมดงรัก” มาจากภาษาเขมรคำว่า “พนมดองแร็ก” แปลว่า “ภูเขาไม้คาน”

การแบ่งเขตการปกครอง การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอพนมดงรักแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 4 ตำบล 55 หมู่บ้าน ได้แก่ 1. ตำบลบักได 2. ตำบลโคกกลาง 3. ตำบลจิกแดก 4. ตำบลตาเมียง (สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอพนมดงรัก, 2025) พื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ที่ตำบลตาเมียงและตำบลบักได

การเสนอแนวคิด ศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย ตั้งอยู่อำเภอพนมดงรัก ตั้งอยู่แนวชายแดนเป็นจุดหมายปลายทาง (Destination) ที่นักท่องเที่ยวพยายามไปให้ถึงอันแสดงสำคัญของโบราณสถาน ตำแหน่งที่ตั้งทางสภาพภูมิศาสตร์ เกี่ยวข้องกับการเมือง และความสนใจเป็นพิเศษ สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับนักวิชาการที่นำเสนอเป็นปัจจัยดึงดูดไปสู่งำหนดจุดหมายปลายทาง (ซัพพลายห่วงโซ่มรดก, 2565) เป็นปัจจัยที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นพิเศษ

แผนภาพที่ 18 แผนที่ในรูปวงกลมแสดงพื้นที่ศึกษา แผนภาพที่ 19 แผนที่อำเภอพนมดงรักและที่ตั้งของกลุ่มปราสาทที่ศึกษา

ที่มา: ดัดแปลงจาก ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอพนมดงรัก

5. ความยั่งยืน

ความยั่งยืน (Sustainability) หมายถึง การพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบันให้คงอยู่เพื่อต่อยอดสู่อนาคต และตอบสนองต่อความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อคนรุ่นหลัง โดยความยั่งยืนนี้เป็นสิ่งที่ทุกองค์กรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งจะสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนขององค์กร ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ และความยั่งยืนด้านอาหาร (Mahidol University, 2024)ข

แผนพัฒนาฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) กำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2579) ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2565: 151)

นักวิชาการกล่าวว่า จะให้ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้จะต้องมีมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ฉัตรชนก บุญไชย และ รุ่งเกียรติ แก้วเพชร, 2556)

จากหลักการพัฒนายั่งยืน แนวแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติและจากแนวคิดของนักวิชาการ จึงต้องพัฒนาแหล่งบริการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยว ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะลิ้มเลือนเส้นทางนี้ไป

การจัดการศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย ทำให้สิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบ หรือพื้นที่ใกล้เคียงมีคุณค่าที่สังคมจะต้องช่วยกันดูแลรักษา และเมื่อมีการจัดตั้งองค์กร ในที่นี้คือศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยว จะทำให้เกิดการพัฒนาองค์กรให้ยั่งยืนตามแผนพัฒนาฉบับที่ 2 ที่กำหนดไว้ 20 ปี มีการนำปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเรื่องของการสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) และ พันธกิจ (Mission) ซึ่งการสร้างวิสัยทัศน์ที่ดี องค์กรจะสามารถดำเนินต่อไปได้เป็นอย่างดี จะต้องสร้างสมดุลของ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งผู้เขียนมี

แนวคิดความยั่งยืน 3 ข้อที่กล่าวมาจะเป็นความยั่งยืนหลักโดยตรง ส่วนความยั่งยืนด้านอาหารจะเป็นความยั่งยืนรองที่จะทำให้สังคมมีความเข้าใจเรื่องอาหารตามมา

6.แนวคิดการใช้ VR (Virtual Reality) ในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

เทคโนโลยีความเสมือนจริง คือการสร้างภาพแวดล้อมจำลอง 360 องศาขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ผู้ใช้รู้สึกเหมือนเข้าไปอยู่สถานที่จริง เริ่มต้นเกิดขึ้นจากนักวิชาการตะวันตกในปี พ.ศ.2535 หลังจากนั้นมีการพัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2537 มีการนำเข้าสู่ สถาบันหอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด ซึ่งขณะนั้นมีสถาบันที่นำเทคโนโลยีนี้มาใช้ ได้แก่ ซานฟรานซิสโกเออร์เชสฟลอราทอเรีย พิพิธภัณฑ์ศิลปะลิงคอล์น พิพิธภัณฑ์ลูฟออนไลน์ พิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย และหอสมุดรัฐสภาสหรัฐอเมริกา (Sun Danni, 2022 อ้างถึงใน Xie Shihong, 2025) และเทคโนโลยีเสมือนจริง มีนักวิชาการให้ความหมายว่า เป็นการเก็บรวบรวมความรู้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ามาจัดรวมเป็นพื้นฐานให้คงสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ใ้รูปแบบของการจัดแสดงดึงดูดความสนใจมากที่สุด (Kavanagh, 2006 อ้างถึงใน ชัยอนันต์ สาขะเจริญ, 2558)

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในศูนย์ข้อมูลจะเป็นประโยชน์มาก ในขณะนี้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าพื้นที่ได้จริง กรณีมีปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศ อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ในการนำเสนอนักท่องเที่ยวที่ไม่มีเวลาพอที่จะเดินทางไปชมพื้นที่จริงได้ และจะเป็นการนำเสนอภาพมุมมองต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวไม่สามารถที่จะเข้าชมได้เพิ่มเติมจากสถานที่จริง บางพื้นที่หากมีมรดกทางวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวไม่สามารถถ่ายภาพได้ เพราะการถ่ายภาพอาจทำลายมรดกทางวัฒนธรรมได้ ภาพเสมือนจริงจึงเป็นเทคโนโลยีที่ดีที่สุดในขณะนี้

สรุป

1. เรื่องการศึกษาประวัติและความสำคัญ รูปแบบทางศิลปะ การอนุรักษ์ ของกลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย เป็นหัวใจสำคัญที่จะต้องแสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่จำเป็นจะต้องเสนอแนวความคิดให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยว และทำให้การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ในกลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย เป็นเส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ตั้งแต่เริ่มการสร้างปราสาทในพื้นที่ แสดงให้เห็นถึงปราสาทตาเมือนธมมีหลักฐานเก่าแก่ที่สุด อายุสมัยราวพุทธศตวรรษที่ 12 จากหลักฐานสำเนาจารึกจัดแสดงทางสื่อของศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร และยังพบจารึกที่ระบุการใช้พื้นที่แห่งนี้ อีกหลายหลักในสมัยต่อมา หลักฐานทางสถาปัตยกรรมแสดงให้เห็นถึงช่วงสมัยศิลปะขอมแบบบาปวน ในพุทธศตวรรษที่ 16 สำหรับปราสาทตาควายมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมในช่วงสมัยพุทธศตวรรษที่ 16-17 สมัยศิลปะขอมในประเทศไทยระหว่างบาปวน – นครวัด เป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดู ส่วนปราสาทตาเมือนและปราสาทตาเมือนโต๊ด รูปแบบศิลปะทางสถาปัตยกรรมจัดอยู่ในช่วงสมัยศิลปะบาปวน เป็นศาสนสถานในศาสนาพุทธมหายาน

จากการศึกษาแต่ละช่วงสมัย บ่งบอกถึงความสำคัญตั้งแต่หลักฐานจารึกตาเมือนธม 1 ที่เก่าที่สุด พบที่พื้นที่ของปราสาทตาเมือนธม นักวิชาการอ่านจารึก กล่าวได้ว่า เป็นศิลาจารึกที่พบที่ปราสาทตาเมือนธม จังหวัดสุรินทร์ จารึกหลักนี้มีความสำคัญเนื่องจากเป็นหลักฐานที่บ่งบอกถึงการขยายอิทธิพลของคติการบูชา ศิวบาท (พระบาทของพระศิวะ) ออกจากอินเดียเข้าสู่ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้จารึกยังกล่าวถึงการถวายที่ดินและสิ่งของแก่ "พระกัมรเตงชคัตศิวบาท" ซึ่งอาจเป็นชื่อของ ศิวลึงค์ (รูปเคารพของพระศิวะ) ที่ประดิษฐานอยู่ในปราสาท รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ปรากฏช่วงสมัยบาปวน วัสดุสร้างด้วยหิน

ทราย แผ่นผังมุงเข้าหาศูนย์กลาง เป็นปราสาทที่ใหญ่กว่าทุกปราสาทในพื้นที่ ปราสาทตาเมือนโต๊ดและปราสาทตาเมือน เป็นศิลปะบายน วัสดุสร้างด้วยศิลาแลง โดยปราสาทตาเมือนโต๊ด มีกำแพงล้อมรอบ แต่ปราสาทตาเมือนไม่พบกำแพงล้อม นักวิชาการทำการศึกษาค้นคว้าปราสาทตาเมือนโต๊ดเป็นอโรคยาศาล ส่วนปราสาทตาเมือน เป็นที่พักคนเดินทาง สำหรับปราสาทตาควาย เป็นปราสาทที่โดดเด่นเป็นปราสาทหลังเดียวผังเป็นแบบจตุรมุขมีทางเข้าทั้ง 4 ทาง วัสดุที่ใช้สร้างเป็นหินทราย ความเชื่อทางศาสนาปราสาทตาเมือนธมปราสาทตาควายสร้างในศาสนาฮินดู บูชาพระศิวะ ส่วนปราสาทตาเมือนโต๊ด ตาเมือนสร้างขึ้นในศาสนาพุทธมหายาน

โบราณวัตถุที่พบในพื้นที่ปราสาทตาเมือนธม ทั้งจารึก ประติมากรรม ชิ้นส่วนประดับตกแต่ง และแผ่นทองคำ จัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุรินทร์และยังพบว่ามีทับหลังที่หายไปอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาอีกชิ้นหนึ่ง

2. จากการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบศูนย์ข้อมูล ที่จะมียอดประกอบอย่างไรที่จะสามารถให้บริการกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้รับความรู้ความเข้าใจและรับความสะดวกสบายในการท่องเที่ยวพื้นที่ประวัติศาสตร์ได้ดี จากการศึกษาศูนย์ข้อมูลการอนุรักษ์พระนครศรีอยุธยา ศูนย์ข้อมูลปราสาทเมืองต่ำ ศูนย์ข้อมูลปราสาทพิมาย เป็นศูนย์ข้อมูลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ กรมศิลปากรเป็นผู้ดูแล เป็นศูนย์ข้อมูลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ประวัติศาสตร์เช่นกันและไม่ได้ตั้งอยู่ชายแดนของประเทศ ศูนย์ทั้งหมดจัดแสดงที่เน้นองค์ความรู้ทางวิชาการเป็นหลัก ทางด้านการศึกษาค้นคว้า การอนุรักษ์โบราณสถาน รูปแบบของศิลปกรรม ไม่ได้เน้นการบริการนักท่องเที่ยว ที่พักการเดินทางเพราะว่าศูนย์ข้อมูลตั้งอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว แต่มีองค์ประกอบที่บริการคือ มีที่จอดรถ มีห้องน้ำ มีเจ้าหน้าที่

3. สามารถเสนอแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลพื้นที่กลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย ทั้งสองพื้นที่มีระยะห่างกันโดยทางรถยนต์ประมาณ 30 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ติดกับชายแดน ดังนั้นศูนย์ข้อมูลบริการท่องเที่ยว ควรตั้งอยู่นอกพื้นที่โบราณสถานเน้นใกล้พื้นที่กลุ่มปราสาทตาเมือน ซึ่งมีจำนวนโบราณสถานมากกว่า และมีเส้นทางสัญจรที่สะดวกกว่าปราสาทตาควาย ผู้บริหารศูนย์ข้อมูลจะต้องมีหน่วยงานทางราชการหลายหน่วยงาน อาจประกอบด้วยกรมศิลปากร การท่องเที่ยว หน่วยงานทางทหาร หน่วยงานท้องถิ่นอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดล้วนมีส่วนเกี่ยวข้อง หรืออาจมอบหมายให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้ดูแล เช่นการท่องเที่ยว หรือกรมศิลปากร องค์การบริหารส่วนตำบล แต่จะต้องมีองค์ประกอบหลักที่จะต้องบริการข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ข้อมูลทางศิลปะ ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดูแลพื้นที่ทางทหาร ข้อมูลการอนุรักษ์โบราณสถาน ด้านบริการให้กับนักท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เส้นทางเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง สถานที่จอดรถ ห้องอาหาร ห้องน้ำ ห้องปฐมพยาบาล เบื้องต้น ข้อมูลบริการส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สถานที่พัก มีบริการอินเทอร์เน็ตแบบไร้สายเชื่อมต่อได้ เป็นต้น

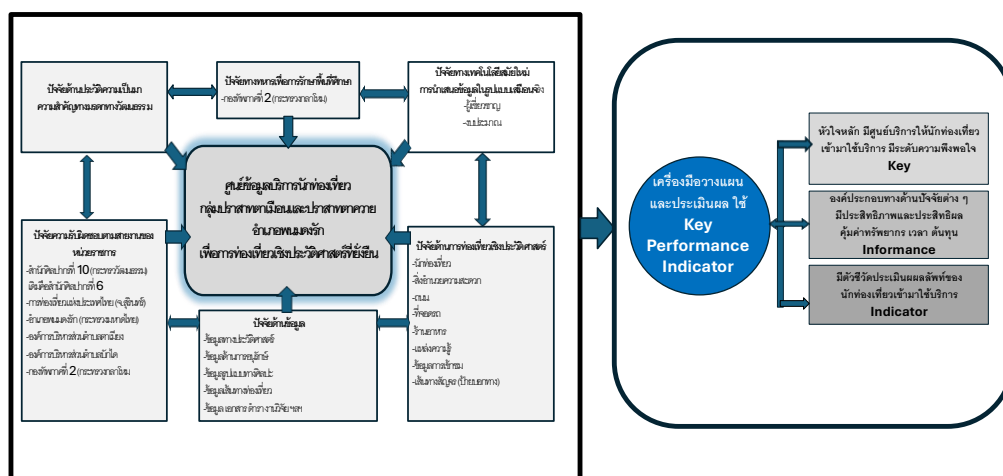
รูปแบบศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวแห่งนี้ น่าจะเป็นการรวมหน่วยงานของรัฐแบบพหุภาคี โดยเฉพาะกรมศิลปากร และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ไว้ในที่แห่งเดียวไม่ควรกระจายหรือแยกในพื้นที่ศึกษา หรือรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ไว้รวมในศูนย์ ถ้าแยกอาจทำให้สับสนเปลี่ยน นักท่องเที่ยวเสียเวลาในการเดินทาง อย่างกรณีตัวอย่างศูนย์ข้อมูลอนุรักษ์นครประวัติศาสตร์ กับศูนย์ท่องเที่ยวอยุธยา นักท่องเที่ยวต้องเดินทางถึงสองศูนย์ ซึ่งยังไม่รวมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสามพระยา ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา ซึ่งเป็นศูนย์เฉพาะทาง สถานที่จัดตั้งศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย ควรตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอพนมดงรัก ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียง ถนนหมายเลข 224 ก่อนเลี้ยว

เข้าถนนหมายเลข 2407 เข้าชมกลุ่มปราสาทตาเมือน น่าจะมีความเหมาะสมสำหรับบริการนักท่องเที่ยวมากกว่า การบริหารจัดการหน่วยงานในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียง องค์การบริหารส่วนตำบลบักได ให้เข้ามามีส่วนร่วมบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่

ผลที่คาดว่าจะเมื่อเกิดมีศูนย์แล้ว จะมีหลายหน่วยงานของรัฐเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งหน่วยงานเอกชนให้การสนับสนุน เป็นศูนย์ตัวอย่างบริการนักท่องเที่ยวที่ดี นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจการบริหารงานของรัฐ และตระหนักห่วงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมมากขึ้น ประชาชนในพื้นที่ที่มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น และมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาปัจจัยทางด้านต่าง ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวในการเดินทางไปเที่ยวชมพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ด้านต่าง ๆ กรณีที่มีศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวจะเป็นรูปแบบใหม่ของศูนย์ที่จัดตั้งในพื้นที่ใกล้เคียงแดน มีนวัตกรรมกรรมรูปแบบใหม่เสมือนจริง รวมข้อมูลบริการพร้อมให้กับเป็นศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แห่งแรกของประเทศไทยที่มีการบริการที่ครบวงจร ศูนย์จะเป็นเครื่องมือในการสร้างความต้องการและดึงดูดผู้คนให้มาเยี่ยมชมพื้นที่ที่ไม่ค่อยเป็นที่นิยม ซึ่งจะช่วยให้การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวตามหลักการ หน่วยงานราชการมีการทำงานเป็นพหุภาคี ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วม นักท่องเที่ยวประทับใจ ร่วมรำลึกเชิดชูเกียรติทหารกล้า ตระหนักห่วงแหนในสมบัติชาติ ทรัพยากรทางศิลปะและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ยั่งยืน อีกทั้งแนวชายแดนในพื้นที่อื่น ๆ สามารถนำแนวคิดไปใช้ได้ อย่างไรก็ดีแล้วแต่จะต้องมีเครื่องมือวางแผนในการประเมินผลความคุ้มค่าของศูนย์ข้อมูล โดยใช้ Key Performance Indicator (KPI) เพื่อช่วยในการพัฒนาความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีหน่วยงานองค์กรหลักร่วมเป็นพหุภาคี มีตัวชี้วัดประเมินผล จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการศูนย์ (ตามแผนภาพที่ 20)

แผนภาพที่ 20 รูปแบบของศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควาย อำเภอพนมดงรักเพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่ยั่งยืน โดยมีแผน KPI เพื่อการประเมินผล

ที่มา : ผู้เขียนสังเคราะห์

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). **คำศัพท์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : กองบริการวิชาการและฝึกอบรม.
- กรมศิลปากร. (2510). **รายงานการสำรวจจุดตั้งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาค 2 พ.ศ.2503-2504**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร.
- กองโบราณคดี กรมศิลปากร. (2538). **ทำเนียบโบราณสถานขอมในประเทศไทย เล่ม 3**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อาร์ตโปรเกรส.
- ก่องแก้ว วีระประจักษ์.(2551).อารยธรรมที่ปราสาทตาเมือนธม จากหลักฐานจารึก.วารสารศิลปากร, 51(5), 74.
- กลุ่มเผยแพร่กรมศิลปากร. (2562). **ศูนย์ข้อมูลการอนุรักษ์นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา**. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2568 จาก: <https://www.facebook.com/prfinearts/posts/>.
- ข้อมูลท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2551). **ศูนย์ท่องเที่ยวอยุธยา**. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2568 จาก: https://moi.gcc.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=20560:2015-05-01-07-46-41&catid=522:2009-03-13-14-05-25&Itemid=89.
- ฉัตรชนก บุญไชยและรุ่งเกียรติ แก้วเพชร. (2556). **การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน กรณีศึกษาจังหวัดนครนายก และจังหวัดปราจีนบุรี**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เชเมม แก้วคล้าย, 2542. จารึกปราสาทตาเมือนธม. **วารสารศิลปากร**. 4(22), 72-73.
- ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2565). **การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและโรงแรมอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สาขะเจริญ. (2558). **รายงานการวิจัยการออกแบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเรื่องพุทธมณฑล ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก.นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์**.
- บุญเรือง คัชมาย์. (2551). **กลุ่มปราสาทตาเมือน : มรดกอารยธรรม “ดองแตรก” เล่ม 1**. สุรินทร์ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ราณี อีสัยกุล. (2557). **การจัดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง**. นนทบุรี : ฝ่ายตำรา สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์มนุษยวิทยาสรินธร (องค์การมหาชน). (2550). **จารึกปราสาทตาเมือนธม 1**. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก: <https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/306>
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2539). **ศิลปขอม**. กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา.
- สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอดอนมดรัก. (2025). **อำเภอดอนมดรัก**. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก: <https://district.cdd.go.th/phanomdong/about-us/%EB>.
- สำนักงานศิลปากรที่ 12 นครราชสีมา. (ม.ป.ป.). **โบราณสถานกลุ่มปราสาทตาเมือน**. นครราชสีมา : จัดพิมพ์โดยสำนักศิลปากรที่ 12 นครราชสีมา กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.
- สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2550). **ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์**. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- สำนักอุทยานแห่งชาติ. (2019). ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก: <https://www.facebook.com/NationalPark.Interpretation>.
- อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. (2561). ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก: <https://www.facebook.com/skt.his>.
- Goeldner, C., & Ritchie, B. (2009). **Tourism: Principle, Practices and Philosophies Tourism**. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก: <https://doi.org/10.1159/000470892>.
- Mahidol University. (2024). **ความยั่งยืน หมายถึง? สำคัญอย่างไรต่อชีวิตปัจจุบัน** . สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก: <https://alumni.mahidolac.th/sustainability/>.
- Micaela Pacheco. (2018) . **Service Center**. Retrieved August 1, 2025, From <https://www.solimarinternational.com/dmo-tourism-service-center>.
- Xie Shihong. (2025). **Sustainable management of the jiaotai ceramics virtual museum in Chenzhou, Hunan province**. Doctor of Fine and Applied Arts. Bangkok Thonburi University.